

Т. С. Смовженко

доктор економічних наук, професор,
ректор Університету банківської справи Національного банку України (м. Київ)

Г. Я. Стеблій

кандидат економічних наук, доцент,
завідувач кафедри економічної теорії Львівського інституту банківської справи
Університету банківської справи Національного банку України (м. Київ)

ПАРАДИГМАЛЬНЕ ОНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ У ВІТЧИЗНЯНІЙ НАУЦІ

Досліджено необхідність засвоєння здобутків світової економічної науки і потребу парадигмальних змін економічної теорії, що формує теоретико-методологічну основу для моделі ринкової економіки України.

Ключові слова: економічна теорія, макроекономіка, мікроекономіка, політична економія.

Smovzhenko T., Stebliy H. PARADIGM UPDATING OF ECONOMIC THEORY IN UKRAINIAN SCIENCE

The necessity of mastering the achievements of world economics and the need for paradigm changes in economic theory that forms the theoretical and methodological basis for a model of market economy in Ukraine is researched.

Key words: economical theory, macroeconomy, microeconomy, political economy.

Постановка проблеми. Сучасна економічна теорія формує нову психологію економічного світу через математизацію поняттєво-категоріального апарату, прагматичну орієнтацію на емпіричні реалії. Тому важливим завданням вітчизняної економічної науки є врахування вимог сучасної економічної теорії до здобутків світової економічної думки, що дозволить проводити серйозні фундаментальні дослідження з проблем ринкової економіки.

Аналіз останніх досліджень. Проблеми розвитку сучасної економічної теорії досліджуються у працях сучасних зарубіжних економістів, зокрема П. Семюелсона, Р. Барра, А. Пезенті, К. Р. Макконнелла, С. Брю, М. Бурди, М. Блауга, В. Нордгауза, Н. Г. Манківа та ін. Вагомий вклад зробили і вітчизняні економісти: Г. Башнянин, В. Базилевич, А. Гальчинський, В. Геєць, О. Горбачевська, А. Гриценко, П. Єщенко, В. Єременко, В. Загорський, В. Ковальчук, К. Кривенко, В. Лагутін, І. Малий, Ю. Ніколенко, С. Панчишин, А. Савченко, В. Савчук, Г. Стеблій, В. Тарасевич, І. Тивончук, А. Ткаченко, С. Тумакова, А. Чухно та ін.

Мета статті. Метою нашого дослідження є парадигмальне оновлення концепції курсу економічної теорії в Україні з урахуванням особливостей вітчизняної економічної науки і потреб нової економічної освіти.

Виклад основного матеріалу. Трансформаційні процеси в економіці України передбачають формування нового економічного мислення, економічної психології та економічної культури. Це забезпечують нові знання, методологічною основою яких є економічна теорія, що вивчає ефективність функціонування економічної системи та її механізмів в умовах обмежених виробничих ресурсів і формує поняттєво-категоріальний апарат економічної науки.

Економічна теорія є універсальною наукою, як математика або фізика, і її можна застосувати до будь-якої національної економіки. Логіка економічної теорії – єдина. А ступінь абстракції, ступінь конкретизації економічних явищ і процесів – різний.

В Україні економічна теорія неймовірними зусиллями намагається звільнитися від впливу догматизму і прямувати в руслі світової економічної думки. На жаль, окремі вітчизняні науковці і нині не сприймають західну економічну теорію і надають перевагу класичній політичній економії, переважно обмежуючись її ліворадикальними поглядами. Другі без застережень переходять до викладання теорії ринкової економіки. Треті намагаються поєднати ці два підходи, створюючи курс роздвоєної і суперечливої економічної теорії, що формує різну логіку економіки і вносить певні парадокси в поняттєво-категоріальний апарат. І це зрозуміло, адже до проголошення Україною її державної незалежності економічна теорія була зведена виключно до марксистсько-ленінської (радянської), тобто ліворадикальної політекономії. Вона мала класовий характер і чітку ідеологічну спрямованість, предметом її дослідження вважалися виробничі відносини.

Як нам видається, основні методологічні розбіжності між ліворадикальною політекономією і сучасною економічною теорією зводяться до такого:

- згідно з твердженнями ліворадикальної політекономії найбільш ефективною є державна форма власності та централізована система, яка здійснює розподіл у суспільстві; економіка – це народне господарство, представлене сукупністю галузей; ціну формують лише затрати праці; тільки жива праця є тим фактором виробництва, що створює дохід; економічна система – це виробничі відносини і продуктивні сили (засоби виробництва + робоча сила) тощо;

- згідно з твердженнями сучасної економічної теорії (мікро- і макроекономіки) запорукою ефективності є приватна власність, що формує ринок, який уже на основі попиту і пропозиції встановлює ціни, визначає обсяг виробництва і здійснює розподіл ресурсів; економіка розглядається в ракурсі національної економіки, суб'єктами якої є домогосподарства, фірми, держава; у створенні доходу беруть участь усі фактори виробництва (земля, праця, капітал, підприємництво, інформація), який розподіляється до граничного продукту кожного фактору; економічна система – це спосіб організації національної економіки, що визначається певними цінностями політичного устрою та форм політичного життя, тощо.

Нинішній стан сучасної економічної теорії несе відбиток радянських часів, за яких влада відводила їй роль коментатора керівних цитат, не проводились серйозні фундаментальні дослідження з проблем ринкової економіки, мала місце догматизація політекономії як дослідницької парадигми і як предмета.

Тільки з 1990-х років розпочинається новий період розвитку економічної теорії, що передбачає формування ринкової економіки в Україні. Нагальною стає потреба у відході від соціалістичних доктрин і засвоєння здобутків світової економічної науки. Але якщо світова економічна теорія розвивалась еволюційно, то вітчизняна економічна наука потребувала кардинальних змін, зумовлених політичними потрясіннями і змінами економічних механізмів функціонування економіки від планово-централізованої до ринкової моделі. У цих умовах в економічній теорії утворився теоретичний вакуум, який почали заповнювати, насамперед, підручники – переклади російською мовою таких авторів, як П. Семюелсон і В. Нордгауз, К. Макконнелл і С. Брю, Р. Піндайк і Д. Рубінфельд, П. Хейне, К. Еклунд. А 1992 року вийшов у світ підручник Р. Гаврилішина «Основні елементи теорії ринкової системи», де вперше українською мовою розглядаються основні закономірності динаміки ринкової системи, аспекти концепції мікро- і макроекономіки.

Заслуга в поширенні ідей неокласики в Україні належить економістам-науковцям Львівського національного університету імені Івана Франка, коли в 1992–1993 роках було видано курс лекцій з економічної теорії [10]. Це, по суті, була перша спроба відійти від марксистських позицій і затвердити традиції світової економічної науки в Україні.

Подальший період (1993–1996 роки) характеризувався виходом у світ нових підручників з економічної теорії різнопланових напрямів. По-перше, це напрям марксизму плюс теми з ринковою тематикою, що поєднували як еkleктику, так і неокласику. Наприклад, підручник А. Гальчинського, П. Єщенка і Ю. Палкіна [4], а також підручник О. Гриценка і Г. Дарнопиха, що мав розділ «Основи ринкової економіки» [7]. Навіть підручник С. Мочерного, що є яскравим прикладом захисту марксистської теорії, не обминав формування ринкових відносин [16]. Навчальна література того періоду ставить особливий наголос на практичне значен-

ня економічної теорії, яка часто трактується як вступ у практику господарювання.

Період 1997–2001 років продовжував бути досить різноманітним щодо викладення економічної теорії: 1) розвивається еkleктика, але підручники мають більш фундаментальний характер, коли структура економічної теорії включає вступ у теорію, мікро- і макроекономіку, світову економіку. Наприклад, навчальні посібники С. Тумакової [20], В. Ковальчука [12] і А. Ткаченка [19]; 2) швидко розвивається неокласика. Виходять у світ підручники за редакцією З. Ватаманюка і С. Панчишина [8; 9], С. Будаговської і О. Кілієвич [14], А. Покритана [15]. Ці підручники написані в неокласичних традиціях, із вираженою структурою, чітким розмежуванням макро- і мікроекономіки, сучасною термінологією, математичним інструментарієм; 3) розвивається і марксизм, що особливо прослідковується в 1999–2000 роках. Причиною цього, на наш погляд, є політичні обставини, оскільки реформаторські і трансформаційні процеси не отримують належного розвитку, має місце відхід від стандартів ринкового курсу, переважають елементи командної економіки та заполітизованість економічного законодавства. Державний апарат перебуває під впливом старої системи. Адміністративний ресурс залишається в рамках логічної завантаженості, і це відбивається на науці. Однак марксизм того періоду має свої особливості: політекономія переважно розглядається через призму теоретичного фундаменту (Г. Башнянин, П. Лазур, В. Медведєв) [17; 18] або через призму соціальної політекономії, що відображала б інтереси всіх прошарків суспільства (О. Беляєв) [3].

Початок ХХІ століття засвідчує вивчення економічної теорії в Україні як академічної фундаментальної дисципліни у вищих навчальних закладах. Особливо це стосується університетської освіти, де традиційно виникають і розвиваються наукові економічні школи. Однак і нині серед обов'язкових дисциплін для вивчення економічної теорії у вищій школі, крім макро- і мікроекономіки, запроваджено ще й політичну економію. Водночас економічна теорія і політична економія – це різні назви одної й тієї самої дисципліни. Адже вперше термін «політична економія» запровадив французький економіст Антуан Монкретьєн, коли 1715 року видав свою працю «Трактат політичної економії», де економіка розглядалась як наука про організацію й управління суспільною господаркою. Відтоді економічна теорія отримала свою назву як політична економія. У 70-х роках ХІХ століття виникла нова наукова течія – маржиналізм, що означає граничний або додатковий. Саме тут уперше застосовується метод граничних величин, який запозичено з математики, і розробляється модель раціональної поведінки споживача і виробника на ринку. Для економіки найбільш фундаментальною в науковому плані в той період стала робота англійського економіста А. Маршалла «Принципи економікс» (1890 рік), де вчений називає політичну економію чистою і прикладною наукою, без впливу політики. Тому і запропонував використовувати для назви ширший термін – «економікс», на противагу терміну «політична економія». З того часу назва

економічної теорії змінюється з політекономії на західний варіант – «економікс», що вивчається через призму мікро- і макроекономіки. Предметом дослідження «економікс» є економічний вибір, тобто економічна поведінка людей з приводу використання обмежених виробничих ресурсів, які мають характер багаточільового призначення. Зокрема, ця наука: 1) розкриває механізм функціонування ринкової економіки; 2) ставить своїм завданням розробити модель оптимальної поведінки ринкових суб'єктів, за якої максимальні вигоди досягаються за мінімальних витрат виробничих ресурсів; 3) позбавлена будь-яких ідеологічних впливів; 4) не вживає терміна «виробничі відносини», який не узгоджується з економічною ефективністю.

В українських виданнях «економікс» перекладається як «економічна теорія» або «аналітична економія». Тобто ми маємо різні назви однієї й тієї самої науки, яку, на наш погляд, варто називати «економічна теорія».

Оскільки нині в Україні економічна теорія вивчається через призму політичної економії, мікроекономіки і макроекономіки, то в нашому баченні політекономію варто розглядати як «вступ» до економічної теорії (мікро- і макроекономіки), де розкриваються першочергові проблеми організації господарської діяльності (передусім для того, щоб зрозуміти переваги і відмінності ринкової системи), загальні поняття і категорії, які є основою для мікро- та макроаналізу. Саме тут мають досліджуватися проблеми предмета і методу економічної теорії, економічних потреб і економічних ресурсів, економічної системи (національної економіки та її організації, власності в економіці), товарної форми виробництва, ринкового механізму і його економічних суб'єктів, світової економіки.

Сферою дослідження мікро- і макроекономіки є проблеми теоретичної і прикладної економіки. Зокрема, мікроекономіка, яка у своєму розвитку випереджує макроекономіку, оскільки її основоположником вважається А. Маршалл, аналізує проблеми, що стосуються переважно фірм, галузей та індивідуальних ринків, тобто досліджує структурні елементи національної економіки. Рівень макроекономіки формує систему знань з приводу дослідження ефективності функціонування національної економіки загалом, або ефективності функціонування економічної системи та її загальнонаціональних механізмів. При цьому макроекономіка оперує агрегатними узагальненими показниками і досліджує зв'язки між ними. Її основоположником вважається Дж. М. Кейнс, за словами якого, «батьком макроекономіки» є відомий український учений М. Туган-Барановський, котрий був першим економістом-східноєвропейцем, чиї праці заслужили визнання і нині мають практичне застосування для економіки в найрозвиненіших країнах світу.

Отже, формування сучасної економічної теорії поступово перетворилося у дворівневу структуру: поряд із мікроекономікою, сформувався більш широка, складна і самостійна підсистема – макроекономіка, яка із 1930-х років захопила пріоритетні позиції як у практиці, так і в теорії. При вивченні макроекономіки потрібно враховувати певні особливості: 1) макро-

економіка є складнішою за мікроекономіку, оскільки об'єднує різні точки зору, інколи навіть протилежні; 2) макроекономічний аналіз передбачає врахування багатьох чинників, зокрема соціальних, що деформують ринок.

Важливість досліджень сучасної економічної теорії пояснюється і тим, що Нобелівські премії з економіки (засновані 1968 року) присуджують тільки за особливі досягнення в галузі мікро- і макроекономіки. Навіть Нобелівську премію 2014 року з економіки присуджено саме з проблематики мікроекономіки французькому економістові Жану Тиролю, який дослідив правильність регулювання галузей на ринку олігополії.

Варто зазначити, що одним із найбільш популярних підручників у світі з економічної теорії вважається підручник американського економіста П. Семюелсона і В. Нордгауза, перше видання якого під назвою «Економікс» вийшло у світ 1948 року, де основну увагу приділено макроекономіці. Однак уже п'яте видання цього підручника значно підсилило розділ мікроекономіки і доповнило його результатами подальших наукових досліджень.

Чотирнадцяте видання знаменитої «Економікс» П. Семюелсона і В. Нордгауза, яке вийшло вперше двома окремими книгами – «Макроекономіка» і «Мікроекономіка», було перекладено з англійської мови на українську на початку 90-х років ХХ століття вченими-економістами Львівського національного університету імені Івана Франка, окремі з яких працюють нині у Львівському інституті банківської справи Університету банківської справи Національного банку України (м. Київ). Воно зазначає: немає строгої залежності, що вивчати на початку економічної теорії – макроекономіку чи мікроекономіку. Сорок відсотків викладачів, які подають вивчення економічної теорії в університетах США і Західної Європи через призму цього підручника, вважають, що вивчати мікроекономіку доцільно перед макроекономікою, інші – дотримуються протилежної думки. Як перші, так і другі підходи – правомірні, оскільки макроекономіка досліджує проблеми і поведінку всієї національної економіки, а мікроекономіка – її структурні елементи, використовуючи ціну як основний індикатор механізму розподілу ресурсів.

Нині ми можемо говорити про особливий внесок кафедри економічної теорії ЛІБС УБС НБУ в розвиток сучасної економічної науки. Свідченням цього слугують виконані науково-дослідні теми на замовлення Національного банку України, видані підручники і навчальні посібники [1; 2; 5; 6; 13; 18], а також монографії і наукові статті з мікро- і макроекономіки. Важливим науковим здобутком є нове вітчизняне видання «Енциклопедія для банкіра» у двох томах – Том 1 (теоретична та історична частини) [11], яке вийшло у світ 2013 року і узагальнює традиції української економічної школи щодо формування термінології грошового обігу, кредиту та банківництва, розглядає світові досягнення лауреатів Нобелівської премії в цій галузі з урахуванням еволюційного розвитку економічної науки; визначає поняття, терміни та категорії макроекономіки, мікроекономіки та фондового

ринку як важливого елементу монетарної економіки на основі єдиного методологічного підходу сучасної економічної теорії.

Висновки.

1. Економічна теорія є методологічною основою формування нового економічного мислення, економічної психології та економічної культури. Вона вивчає ефективність функціонування економічної системи та її механізмів в умовах обмежених виробничих ресурсів і формує поняттєво-категоріальний апарат економічної науки.

2. До проголошення Україною державної незалежності економічна теорія була зведена виключно до марксистсько-ленінської (радянської), тобто ліворадикальної політекономії. Вона мала класовий характер і чітку ідеологічну спрямованість, предметом її дослідження вважалися виробничі відносини.

3. Нинішній стан сучасної економічної теорії несе відбиток радянських часів, за яких влада відводила їй роль коментатора керівних цитат, не проводились серйозні фундаментальні дослідження з проблем ринкової економіки, мала місце догматизація політекономії як дослідницької парадигми і як предмета.

4. Тільки з 1990-х років розпочинається новий період розвитку економічної теорії, що передбачає формування ринкової економіки в Україні. Нагальною стає потреба у відході від соціалістичних доктрин і засвоєння здобутків світової економічної науки. Але якщо світова економічна теорія розвивалась еволюційно, то вітчизняна економічна наука потребувала кардинальних змін, зумовлених політичними потрясіннями і змінами економічних механізмів функціонування економіки від планово-централізованої до ринкової моделі.

5. Заслуга в поширенні ідей неокласики в Україні належить економістам-науковцям Львівського національного університету імені Івана Франка, коли в 1992–1993 роках було видано курс лекцій з економічної теорії. Це, по суті, була перша спроба відійти від марксистських позицій і затвердити традиції світової економічної науки в Україні.

6. Початок ХХІ століття засвідчує вивчення економічної теорії в Україні як академічної фундаментальної дисципліни у вищих навчальних закладах. Особливо це стосується університетської освіти, де традиційно виникають і розвиваються наукові економічні школи. Однак і нині серед обов'язкових дисциплін для вивчення економічної теорії у вищій школі, крім макро- і мікроекономіки, запроваджено ще й політичну економію. Водночас економічна теорія і політична економія – це різні назви одної й тієї самої дисципліни.

7. В українських виданнях «економікс» перекладається як «економічна теорія» або «аналітична економія». Тобто ми маємо різні назви однієї й тієї самої науки, яку варто називати «економічна теорія».

8. Оскільки нині в Україні економічна теорія вивчається через призму політичної економії, мікроекономіки і макроекономіки, то політекономію варто розглядати як «вступ» до економічної теорії (мікро- і макроекономіки), де розкриваються першочергові проблеми організації господарської діяльності (передусім для того, щоб зрозуміти переваги і відмінності ринкової системи), загальні поняття і категорії, які є основою для мікро- та макроаналізу.

9. Сферою дослідження мікро- і макроекономіки є проблеми теоретичної і прикладної економіки. Зокрема, мікроекономіка, яка у своєму розвитку випереджує макроекономіку, аналізує проблеми, що стосуються переважно фірм, галузей та індивідуальних ринків, тобто досліджує структурні елементи національної економіки. Рівень макроекономіки формує систему знань з приводу дослідження ефективності функціонування національної економіки загалом, або ефективності функціонування економічної системи та її загальнонаціональних механізмів.

10. Особливий внесок кафедри економічної теорії ЛІБС УБС НБУ в розвиток сучасної економічної науки полягає у виконанні науково-дослідних тем на замовлення Національного банку України, виданні підручників і навчальних посібників, а також монографій і наукових статей з мікро- та макроекономіки.

Список використаних джерел

1. Аналітична економія: макроекономіка і мікроекономіка : навч. посібник : у 2 кн. – Кн. 1 : Вступ до аналітичної економії. Макроекономіка / авт. кол. : С. Панчишин, П. Островерх, Г. Стеблій та ін. – 4-те вид., випр. і допов. – К. : Знання, 2013. – 723 с.
2. Аналітична економія: макроекономіка і мікроекономіка : навч. посібник : у 2 кн. / авт. кол. : С. Панчишин, П. Островерх, Г. Стеблій та ін. – Кн. 2 : Мікроекономіка. – 4-те вид., випр. і допов. – К. : Знання, 2013. – 437 с.
3. Беляев О. О. Політична економія : навч. посібник / О. О. Беляев, А. С. Бебело. – К. : КНЕУ, 2001. – 328 с.
4. Гальчинський А. С. Основи економічної теорії : підручник / А. С. Гальчинський, П. С. Єщенко, Ю. І. Палкін. – К. : Вища шк., 1995. – 471 с.
5. Горбачевська О. В. Графічні побудови в мікроекономіці / О. В. Горбачевська. – Львів : ЛБІ НБУ, 2002. – 175 с.
6. Горбачевська О. В. Історія економіки та економічної думки у логічних схемах : навч. посібник / О. В. Горбачевська, М. І. Хмелярчук, А. В. Стасишин ; за ред. канд. екон. наук, доц. О. В. Горбачевської. – К. : УБС НБУ, 2013. – 526 с.
7. Економічна теорія / О. А. Гриценко, Г. Ю. Дарнопих, А. М. Задахайло та ін. – Х., 1995. – 189 с.
8. Економічна теорія: макро- і мікроекономіка : навч. посібник / З. Г. Ватаманюк, В. В. Буняк, Н. І. Гнатюк, І. М. Грабинський та ін. ; за ред. З. Ватаманюка, С. Панчишина. – К. : Альтернативи, 2001. – 608 с.
9. Економічна теорія: макро- і мікроекономіка : навч. посібник / за ред. З. Ватаманюка, С. Панчишина. – Львів : Інтер-еко, 1998. – 708 с.
10. Економічна теорія / З. Г. Ватаманюк, Т. П. Воробій, Ю. Ф. Заставний, С. В. Касянчук та ін. ; за ред. З. Г. Ватаманюка. – Львів : ред.-вид. відділ Львів. ун-ту, 1993. – Ч. 2 : Мікроекономіка. – 154 с.

11. Енциклопедія для банкіра : у 2 т. – Том 1 (теоретична та історична частини) / авт. кол. ; за наук. ред. д-ра екон. наук, проф. Т. Смовженко, канд. екон. наук, доц. Г. Стеблій. – К. : УБС НБУ, 2012. – 483 с.
12. Ковальчук В. М. Загальна теорія економіки (теоретична економіка) / В. М. Ковальчук. – Тернопіль : ТАНГ ; «Астон», 1998. – 368 с.
13. Макроекономіка : навч. посібник / авт. кол. ; за ред. Т. С. Смовженко і Г. Я. Стеблій. – К. : УБС НБУ, 2008. – 463 с.
14. Мікроекономіка і макроекономіка : підручник : у 2 ч. / С. Будаговська, О. Кілієвич, І. Луніна та ін. ; за заг. ред. С. Будаговської. – К. : Основи, 1998. – 518 с.
15. Основи економічної теорії. Мікроекономіка. Макроекономіка : навч. посібник / Г. І. Анашенкова, А. К. Покритан та ін. ; за ред. М. І. Збарського. – Одеса, 1999. – 494 с.
16. Основи економічної теорії : підручник / за ред. С. В. Мочерного. – Тернопіль : АТ Тарнекс, 1993. – 688 с.
17. Політична економія : підручник : у 2-х ч. / Г. І. Башнянин, П. Ю. Лазур, В. С. Медведєв. – К. : ІЗМН, 1997. – Ч. 1 : Загальна економічна теорія. – 304 с.
18. Політична економія : підручник : у 2-х ч. / Г. І. Башнянин, П. Ю. Лазур, В. С. Медведєв. – К. : ІЗМН, 1997. – Ч. 2 : Спеціальна економічна теорія. – 308 с.
19. Ткаченко А. А. Короткий курс економічної теорії : навч. посібник / А. А. Ткаченко. – Запоріжжя : Дике поле, 2000. – 584 с.
20. Тумакова С. В. Основы экономической теории. Политическая экономия : учеб. пособие / С. В. Тумакова. – К. : Фирма «Випол», 1999. – 598 с.

References

1. Analytical economy: macroeconomics and microeconomics : Coursebook: In 2 volumes. – Vol. 1 : Introduction to analytical economy. Macroeconomics / Authors : S. Panchyshyn, P. Ostroverh, H. Stebliy and others. – 4-th revised edition. – Kyiv : Znannya, 2013. – 723 p.
2. Analytical economy: macroeconomics and microeconomics : Coursebook : In 2 Volumes. – Vol. 2 : Introduction to analytical economy. Macroeconomics / Authors : S. Panchyshyn, P. Ostroverh, H. Stebliy and others. – 4-th revised edition. – Kyiv : Znannya, 2013. – 437 p.
3. Beliaiev O. Political economy : Coursebook / O. Belyaiev, A. Bebelo. – Kyiv: Kyiv National Economic University (KNEU), 2001. – 328 p.
4. Halchynskiy A. Yeshchenko P., Palkin Y. Economic theory basis : Coursebook. – Kyiv : Vyshcha shkola, 1995. – 471 p.
5. Horbachevska O. Graphical models in microeconomics. – Lviv : LBI NBU, 2002. – 175 p.
6. Horbachevska O. History of Economics and economic studies in logical schemes : Coursebook / O. Horbachevska, Khmelyarchuk M. Stasyshyn A. ; edited by O. Horbachevska, Ph.D. in Economic Studies, Associate Prof. – Kyiv : LBI NBU, 2013. – 526 p.
7. Economic theory / O. Hrytchenko, H. Darnopykh, A. Zadykhaylo and others. – Kh., 1995. – 189 p.
8. Economic theory: macro- and microeconomy : Coursebook / Z. Vatamaniuk, V. Buniak, N. Hnatiuk, I. Hrabynskiy and others / Edited by Z. Vatamaniuk, S. Panchyshyn. – Kyiv : Alternatyvy, 2001. – 608 p.
9. Economic theory: macro- and microeconomy : Coursebook / Edited by Z. Vatamaniuk, S. Panchyshyn. – Lviv : Intereco, 1998. – 708 p.
10. Economic theory. Part 2 : Microeconomics / Z. Vatamaniuk, T. Vorobiy, Y. Zastavnyi, S. Kasianchuk and others ; Edited by Z. Vatamaniuk. – Lviv : Editorial and Publishing House of Lviv National University, 1993. – 154 p.
11. Eychloperia for a banker : in 2 Vol. – Volume 1 (theoretical and historical part) / Authors ; Edited by Doctor of Economic Studies, Prof. T. Smovzhenko, H. Stebliy Ph. D. in Economic Studies, Associate Prof. – Kyiv : National Bank of Ukraine. University of Banking Business, 2012. – 483 p.
12. Kovalchuk V. General theory of economics (theoretical economy). – Ternopil : Ternopil Academy of National Economy – “Aston”, 1998. – 368 p.
13. Macroeconomics : Coursebook / Authors ; Edited by T. Smovzhenko and H. Stebliy. – Kyiv : National Bank of Ukraine. University of Banking Business, 2008. – 463 p.
14. Microeconomics and Macroeconomics : Coursebook : In 2 Parts / S. Budahovska, O. Kiliyevyc. I. Lunina and others ; Edited by S. Budahovska. – Kyiv : Osnovy, 1998. – 518 p.
15. Basis of Economic theory: Microeconomics and Macroeconomics : Coursebook / H. Anashenkova and others ; A. Pokrytan ; Edited by M. Zbarskyi. – O., 1999. – 494 p.
16. Basis of Economic theory : Course-book / Edited by S. Mochernyi. – Ternopil : JS Company “Tarneks”, 1993. – 688 p.
17. Political economy : Coursebook : In 2 Volumes. – Vol. 1 : General economic theory / H. Bashnianyn, P. Lazur, V. Medvediev. – Kyiv : IZMN, 1997. – 304 p.
18. Political economy : Coursebook : In 2 volumes. – Vol. 2 : General economic theory / H. Bashnianyn, P. Lazur, V. Medvediev. – Kyiv : IZMN, 1997. – 308 p.
19. Tkachenko A. A short course of economic theory : Coursebook. – Zaporizhzhya : Dyke pole, 2000. – 584 p.
20. Tumakova S. Basis of Economic Theory. Political economy : Coursebook. – Kyiv : Company “Vipol”, 1999. – 598 p.